

Sekswerk ten tijde van corona

De impact van de lockdown op sekswerkers

*Roos de Wildt**

Vanwege de maatregelen om verspreiding van COVID-19 tegen te gaan was sekswerk in Nederland niet toegestaan tussen 23 maart en 1 juli 2020, en tussen 15 december 2020 en 19 mei 2021. Al snel na aanvang van de eerste lockdown volgden signalen dat sekswerkers als gevolg van het verbod in een kwetsbare situatie terecht waren gekomen. Zij leken zelden aanspraak te kunnen maken op financiële regelingen die door de overheid in het leven waren geroepen om werkenden en werkgevers tijdens de lockdown te ondersteunen. Sommige sekswerkers zouden als gevolg niet langer geld voor voedsel en onderdak hebben. Andere zouden er door gebrek aan inkomsten voor kiezen om, ondanks de maatregelen, door te werken, met alle risico's van dien. Deze zorgwekkende geluiden vormden de aanleiding om in de zomer en herfst van 2020 onderzoek te doen naar sekswerk ten tijde van corona.¹ Centrale vragen in dit onderzoek waren: Wat was de impact van de lockdown op de situatie van sekswerkers? En hoe ging het met sekswerkers toen zij 1 juli 2020 (tijdelijk, zo bleek later) weer aan het werk mochten?

In het kader van dit onderzoek werd een deskresearch uitgevoerd om zicht te krijgen op de impact die de coronamaatregelen hadden op sekswerk in Nederland en wereldwijd. Signalen uit publicaties van netwerken die de belangen van sekswerkers behartigen en berichten in de media werden gebruikt voor het vormgeven van een enquête gericht op sekswerkers en exploitanten. De resultaten van de enquête

* Dr. R. de Wildt is senior onderzoeker bij het Verwey-Jonker Instituut.

¹ Roos de Wildt, Suzanne Andeweg en Frouke Sondejker van het Verwey-Jonker Instituut hebben dit onderzoek uitgevoerd in samenwerking met de gemeente Tilburg en de klankbordgroep Seksworks, gevormd door (voormalig) sekswerkers uit Brabant. Tijdens en na de lockdown in het voorjaar van 2020 was de gemeente Tilburg op zoek naar concrete beleidsadviezen gericht op de ondersteuning van sekswerkers tijdens lockdowns en in herstartperiodes. Het onderzoek is ondersteund door ZonMw binnen de programmalijn 'Wetenschap voor de praktijk: praktijkimpulsen en beleidsvragen'.

gaven een beeld van de impact van de coronamaatregelen op sekswork en de ondersteuningsbehoeften van sekswerkers in Nederland. Dit beeld is verder uitgediept in interviews met zeven sekswerkers, twee exploitanten, een sociaal verpleegkundige van de GGD en een lid van platform SeksworkExpertise. Uit deze interviews zijn beleidsadviezen voortgekomen gericht op de positieverbetering van sekswerkers ten tijde van corona.

Uit de enquête kwam naar voren dat minder dan de helft van de sekswerkers tijdens de eerste lockdown nog genoeg inkomsten had om in basisbehoeften te voorzien. Sekswerkers in financiële nood deden veelal een aanvraag voor financiële steun, maar minder dan een derde van deze aanvragen werd goedgekeurd. Ook liet de enquête zien dat het mentaal welzijn van sekswerkers aanzienlijk daalde tijdens de lockdown. Het welzijn van sekswerkers bleef na de herstart veelal onder het oude niveau, en sekswerkers lieten via de enquête weten dat zij in sommige gevallen ook nog steeds minder klandizie en inkomsten hadden. Aan deze inzichten wordt in dit artikel diepgang gegeven door de bevindingen uit de interviews te beschrijven. Het artikel is daarmee gericht op de ervaringen van sekswerkers tijdens de eerste lockdown, in het voorjaar van 2020, en de weken nadat sekswerkers weer aan de slag mochten, vanaf 1 juli 2020.²

Eerst wordt ingegaan op de situatie van sekswerkers tijdens de lockdown: het gebrek aan inkomsten uit sekswork en aan noodsteun en de daaruit voortvloeiende beslissing van sommige sekswerkers om door te werken. Vervolgens wordt de situatie van sekswerkers in de eerste weken na de lockdown beschreven; er wordt stilgestaan bij de werkwijze van sekswerkers, de klanten en de financiële situatie en het welzijn van sekswerkers. Het artikel sluit af met een conclusie.

De situatie van sekswerkers tijdens de lockdown

Geen inkomsten uit sekswork

De coronamaatregelen hebben een grote impact gehad op de situatie van sekswerkers, niet in de laatste plaats op hun financiële situatie. De inkomsten van zes van de zeven geïnterviewde sekswerkers vielen tij-

2 Delen van dit artikel zijn reeds gepubliceerd in De Wildt e.a. 2020.

dens de lockdown in het voorjaar van 2020 in één keer volledig of bijna volledig weg. Eén geïnterviewde sekswerker had een fulltimebaan buiten de seksbranche en verloor enkel extra inkomsten.

Het wegvallen van inkomen had ingrijpende gevolgen. Een sekswerker beschreef:

'Mijn werk als sekswerker is mijn enige inkomen. Ik had door dat inkomen wel voldoende spaargeld, en het ging daardoor wel goed. Maar omdat ik niet wist hoe lang het zou duren heb ik wel mijn appartement opgezegd en woon ik nu deels bij mijn vriend en deels bij mijn beste vriend, want mijn appartement was mijn hoogste last en ik wist niet hoe lang het zou duren.'

Alle zes sekswerkers die hun inkomsten (bijna) volledig uit sekswerk haalden, hebben hun spaargeld aangesproken. Drie sekswerkers hebben daarnaast leningen afgesloten, tijdelijk geen rente en aflossing over hun hypotheek betaald en/of klanten krediet laten verstrekken. Klanten betaalden dan alvast een bedrag waarvoor zij in de toekomst diensten af zouden kunnen nemen. Een respondent vertelde:

'Ik had klanten die krediet aankochten voor 1500 euro. Die zeiden: dan maak ik dat over en dan kom ik dat na de lockdown opmaken. (...) Ja ik heb niks anders. Ik heb ook spaargeld en leningen moeten aanspreken. Van mijn spaargeld was op een gegeven moment echt niks meer over. Ik heb bij mijn hypotheek aangegeven dat ze dat drie maanden konden opschorten, dat scheelde al. Nu ben ik dat aan het afbetalen. Met allemaal betalingsregelingen.'³

Hoewel sekswerkers aangaven dat zij de betalingsregelingen met hypotheekverstrekkers of klanten niet als problematisch ervoeren, zorgt het er wel voor dat zij nog maanden, en in een enkel geval jaren, te maken hebben met extra kosten die voortkomen uit de lockdown. Daarbij gaven sekswerkers aan dat zij stress ervoeren nu zij hun spaargeld (volledig of voor een deel) hebben aangesproken.

3 Deze hypotheek was niet op inkomsten uit sekswerk afgesloten. Vaak wordt sekswerk in verband gebracht met criminele activiteiten en onzekerheid van inkomsten. Dit maakt dat banken veelal geen leningen en hypotheeken verstrekken aan sekswerkers.

Noodsteun beperkt toegankelijk

Hoewel inkomsten uit sekswork wegvielen, konden sekswerkers in veel gevallen geen aanspraak maken op financiële steun.

Tijdens de eerste lockdown ondersteunde het kabinet (zelfstandig ondernemers met tijdelijke financiële regelingen. Onder meer via de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). De Tozo-regeling was gericht op zelfstandig ondernemers, waaronder zzp'ers, en voorzag in een aanvullende uitkering voor levensonderhoud als het inkomen van een zelfstandig ondernemer door de coronacrisis tot onder het sociaal minimum daalde en in een lening voor bedrijfskapitaal om liquiditeitsproblemen als gevolg van de coronacrisis op te vangen.⁴ De Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS) richtte zich op ondernemers die directe schade ondervonden van diverse kabinetsmaatregelen om het coronavirus in te dammen. Deze specifieke groep ondernemers kon een eenmalige tegemoetkoming van € 4.000 netto krijgen om hun vaste lasten te betalen.⁵ Ook konden ondernemers via de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW) een groot deel van hun loonkosten vergoed krijgen als ze verwachten ten minste 20% omzet te verliezen.⁶

Sekswerkers die volgens opting-in werkten, hadden geen recht op de Tozo-regeling. Bij opting-in is er geen sprake van een dienstverband tussen een exploitant en een sekswerker, maar ook niet van zzp-schap, en kan de sekswerker zich niet inschrijven bij de Kamer van Koophandel. De exploitant houdt belastingen en de premie zorgverzekering in voor de sekswerker en draagt deze af aan de Belastingdienst. Opting-in is veelal verplicht voor sekswerkers werkzaam in een seksclub, massagesalon, privéhuus, sauna of bij een escortservice. Met de sluiting van deze bedrijven viel het inkomen van via opting-in werkende sekswerkers volledig weg. En hoewel zij belasting betaalden, konden zij geen aanspraak maken op de door het kabinet genomen economische

4 'Informatie over de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)', www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-financiele-regelingen/overzicht-financiele-regelingen/tozo.

5 'Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS)', www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-financiele-regelingen/overzicht-financiele-regelingen/togs.

6 'Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW)', www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-financiele-regelingen/overzicht-financiele-regelingen/now.

maatregel voor zzp'ers (Tozo). Op dezelfde wijze konden exploitanten ook geen aanspraak maken op de ondernemersregelingen, zoals de NOW, omdat zij geen werkgever zijn. Sekswerkers werkzaam via opting-in werden daarom doorverwezen naar algemene bijstand.⁷ In publicaties van SekswerkExpertise en verschillende media werd gemeld dat sekswerkers algemene bijstand niet als een fijne optie ervoeren, onder meer omdat hiervoor eerst spaargeld moet worden opgemaakt, terwijl het wenselijk is om spaargeld als buffer te houden.⁸ Sekswerkers worden namelijk veelal geweerd bij financiële diensten en kunnen zich bijvoorbeeld niet verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid. Deze risico's moeten zij uit hun eigen middelen kunnen dekken. Wie als zelfstandige staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel kon aanspraak maken op de Tozo-regeling als aan het urencriterium van minimaal 1.225 uur per jaar werken werd voldaan. Veel sekswerkers vielen door dit urencriterium buiten de boot.⁹ Bovendien eiste de Tozo dat sekswerkers alle benodigde vergunningen hebben,¹⁰ wat vaak niet het geval is voor sekswerkers die vanuit huis werken, bijvoorbeeld omdat zij om privacyoverwegingen geen openbare vergunning willen aanvragen,¹¹ of een vergunning niet kan worden aangevraagd, of niet wordt toegekend.¹²

De moeilijkheden met het aanvragen van noodsteun komen terug in de ervaringen van de zeven geïnterviewde sekswerkers. Drie sekswerkers vroegen noodsteun aan. Vier sekswerkers deden dat niet. Eén sekswerker zag van een aanvraag voor noodsteun af omdat zij geen belasting over haar sekswerk betaalde en dit slechts als bijbaan zag. De overige drie sekswerkers die geen aanvraag voor noodsteun indieden, droegen wel belasting af. Desondanks hebben zij geen aanvraag

7 Sekswerkers werkzaam via opting-in geven aan dat zij voor de coronacrisis ook al problemen ondervonden met het aanvragen van financiële ondersteuning, bijvoorbeeld bij zwangerschap of ziekte.

8 'Report Survey income support sex workers', <https://sekswerkexpertise.nl/report-survey-income-support-sex-workers-10-06-2020/> en 'Gemeente Utrecht schiet sekswerkers financieel te hulp', www.rtvutrecht.nl/nieuws/2058910/gemeente-utrecht-schiet-sekswerkers-financieel-te-hulp.html.

9 'Report Survey income support sex workers', <https://sekswerkexpertise.nl/report-survey-income-support-sex-workers-10-06-2020/>.

10 'Informatie over de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)', www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-financiele-regelingen/overzicht-financiele-regelingen/tozo.

11 Vergunningsaanvragen worden veelal met de persoonsgegevens van de aanvrager op internet gepubliceerd.

12 Een reden om een vergunning niet toe te kennen kan zijn dat er al een seksinrichting in de gemeente aanwezig is.

voor noodsteun ingediend, omdat zij de aanvraagprocedure ontoegankelijk vonden, in de veronderstelling waren dat zij toch niet in aanmerking zouden komen, of over spaargeld beschikten en daarom geen beroep op noodsteun wilden doen.

Seksworkers die via opting-in actief zijn, hebben niet deelgenomen aan interviews in het kader van dit onderzoek, maar zijn hard getroffen door de coronacrisis omdat zij geen noodsteun aan konden vragen. Dit wordt bevestigd door een geïnterviewde exploitant van een escortbedrijf die drie dames en drie heren voor zich had werken via opting-in.

Drie van de zeven seksworkers die in het kader van dit onderzoek zijn geïnterviewd, hebben wel financiële steun aangevraagd. Eén sekswerker vroeg algemene bijstand aan. Zij zag af van het aanvragen van Tozo omdat ze niet voldeed aan het urencriterium.¹³ Op haar aanvraag voor algemene bijstand heeft deze sekswerker geen reactie ontvangen. Twee andere seksworkers deden wel een aanvraag voor Tozo. Zoals beschreven, voorziet de Tozo in een aanvullende uitkering voor levensonderhoud als het inkomen door de coronacrisis tot onder het sociaal minimum daalt en in een lening voor bedrijfskapitaal om liquiditeitsproblemen als gevolg van de coronacrisis op te vangen.¹⁴ De twee seksworkers die een Tozo-aanvraag indienden, werken beiden als zzp'er, staan geregistreerd bij de Kamer van Koophandel en betalen al jaren belasting over hun inkomsten uit sekswork. Hun aanvragen, één in Breda en één in Tilburg, zijn beide toegekend. Een van deze seksworkers staat onder haar nevenactiviteiten en dus niet als sekswerker bij de Kamer van Koophandel geregistreerd. Zij is ervan overtuigd dat dit haar aanvraag positief heeft beïnvloed.

Desalniettemin kijken beide seksworkers kritisch naar de Tozo-regeling. Zij kennen verschillende seksworkers van wie de aanvraag niet is toegekend en hebben het idee dat Tozo-aanvragen van seksworkers extra kritisch zijn bekeken.

De beperkte noodsteun voor seksworkers zorgde voor verbittering bij een aantal seksworkers. Zij vroegen zich af of ze hun inkomsten in de toekomst nog wel aan zouden moeten geven. Ook maakten seksworkers zich expliciet zorgen over een eventuele tweede golf van besmet-

13 Het urencriterium houdt in dat een zzp'er het afgelopen jaar minimaal 1.225 uur per jaar (24 uur per week) als zelfstandige werkzaam moet zijn geweest.

14 'Informatie over de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)', www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-financiele-regelingen/overzicht-financiele-regelingen/tozo.

tingen met COVID-19 en daaropvolgende maatregelen, omdat zij niet langer over een buffer beschikten om nog een periode zonder werk en financiële steun op te kunnen vangen. Niet lang na de afronding van het onderzoek zijn inderdaad nieuwe maatregelen afgekondigd. Sekswork werd wederom verboden. Dit keer voor een periode van vijf maanden.

Doorwerken tijdens de lockdown

Tijdens een webinar gericht op de uitwisseling van de ervaringen van sekswerkers ten tijde van corona komt naar voren dat sekswerkers wereldwijd zich vanwege het gebrek aan financiële steun genoodzaakt voelen om door te werken.¹⁵ Sekswerkers gaven aan dat zij het risico op besmetting met het coronavirus en risico's kenmerkend voor werk in het illegale circuit verkiezen boven zware financiële problemen. De sociaal verpleegkundige van de GGD zag dat veel sekswerkers tijdens de lockdown in het voorjaar van 2020 hebben doorgewerkt. Van de zeven geïnterviewde sekswerkers kozen er drie voor om niet door te werken. 'Ik kon niet werken, mocht niet werken, dus ik heb niet gewerkt', vertelt één sekswerker, en ook de andere twee sekswerkers die tijdens de lockdown niet doorgewerkt hebben, gaven aan de regels van de lockdown niet te willen overtreden en geen risico te willen lopen om betrappt te worden en zichzelf of anderen te besmetten met COVID-19.

Vier sekswerkers hebben wel doorgewerkt tijdens de lockdown. Zij kregen allen geen noodsteun. Een van de sekswerkers deed dit geheel binnen de beperkende maatregelen van de lockdown door digitaal te werken. Zij vertelt: 'Ik heb dingen online gedaan. Als meesteres gaf ik klanten opdrachten. Dan moeten ze een filmpje maken. En dan stuurde ik een tikkie.' Deze sekswerker had niet eerder via whatsapp gewerkt en kwam op dit idee toen zij andere sekswerkers zag adverteren met online diensten. De andere drie sekswerkers die tijdens de lockdown doorwerkten, spraken wel fysiek met klanten af. Redenen om door te werken varieerden. Eén sekswerker voelde zich genoodzaakt: 'Je moet wel als je niks anders hebt.' Voor een andere

15 Dit webinar is op 27 mei 2020 georganiseerd door Sex Work Donor Collaborative (SWDC) en Global Network of Sex Work Projects (NSWP): www.nswp.org/news/webinar-supporting-sex-workers-rights-the-time-covid-19.

sekswerker was de situatie de eerste weken nog niet zo nijpend, maar deze sekswerker zag juist toen mogelijkheden om meer inkomsten te verwerven: 'Ik zag het wel als een kans. Er waren geen clubs, geen raamaanbod meer. Dat was allemaal verdwenen en de behoeftes blijf je toch houden.'

De sekswerkers die doorwerkten, hadden niet veel zorgen over corona. Een erotisch masseuse geeft aan: 'Als sekswerker werk je al heel hygiënisch, en het gaat voor mij om massages en niet om mond-op-mond contact, dus ik kan makkelijker afstand houden.' De drie sekswerkers hadden daarentegen wel zorgen over politiecontroles en eventueel daaropvolgende maatregelen, zoals verlies van een sociale huurwoning als zou uitkomen dat een sekswerker thuis klanten ontving. Ook deelden zij verhalen van andere sekswerkers over uitbuiting door klanten die dreigden doorwerkende sekswerkers aan te geven bij de politie als zij niet voor weinig geld diensten zouden leveren of seksuele diensten zouden verlenen die de persoonlijke grenzen van sekswerkers overschreden. Ten slotte vertelden sekswerkers over ervaringen van andere sekswerkers met geweld, waarna niet naar de politie werd gestapt.

Om dergelijke risico's zo klein mogelijk te maken, spraken twee sekswerkers enkel met vaste klanten af die zij vertrouwden. De derde sekswerker sprak voornamelijk met vaste klanten af en in beperkte mate met nieuwe klanten. Deze sekswerker had altijd telefonisch contact met de nieuwe klant alvorens af te spreken en keek of het nummer waarmee de klant belde niet recentelijk was aangemaakt, omdat deze sekswerker de ervaring had dat de politie nieuwe nummers gebruikt om contact te leggen.

Situatie van sekswerkers na tijdelijke opheffing van de beperkende maatregelen voor contactberoepen

Begin mei 2020 werden de beperkende maatregelen versoepeld. Alle contactberoepen mochten weer aan het werk, met uitzondering van de sekswerkers.¹⁶ Verschillende sekswerkers vonden het lastig dat zij later van start mochten en daarmee anders werden behandeld dan de overige contactberoepen. Een sekswerker vertelde: 'Ik vind het een

¹⁶ 'Vermijd drukte, houd 1,5 meter afstand', www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/05/06/vermijd-drukke-houd-15-meter-afstand.

discriminerende maatregel. Dat massage wel mocht maar wij niet. Maar ik ben het ondertussen wel gewend, dat stigma.' Ook een andere sekswerker verklaarde de uitzonderingspositie van sekswerkers met betrekking tot de heropening door stigmatisering:

'Ik denk wel dat vooroordelen en stigma's rondom sekswerkers meespelen in het besluit dat sekswerkers dan pas later mogen starten. Zoals het beeld van sekswerkers dat ze losbandig en onverantwoordelijk zouden zijn en niet met maatregelen zouden kunnen werken die de verspreiding tegen- gaan. Terwijl sekswerkers juist heel verantwoordelijk zijn en daar goed mee omgaan.'

Uiteindelijk versoepelden bijna alle maatregelen eerder dan gepland door dalende coronacijfers. Sekswerkers mochten per 1 juli 2020 weer aan de slag. De situatie van sekswerkers in de eerste weken na deze heropening, die later tijdelijk bleek te zijn aangezien sekswerk per 15 december weer voor vijf maanden werd verboden, wordt hieronder beschreven.

Werkwijze na heropening

Alle zeven sekswerkers zetten hun werk vanaf 1 juli weer voort, al dan niet na een onderbreking tijdens de lockdown. Twee sekswerkers maakten zich zorgen over besmetting met COVID-19. Een van hen vertelde: 'Toen ik weer opnieuw moest, nou ja, kon gaan werken, vond ik het wel heel eng.' Zij vroeg zich af of klanten het wel eerlijk aan zouden geven als zij klachten zouden hebben.

Verschillende sekswerkers gaven aan dat zij behoefte hadden aan een protocol voor zichzelf en voor klanten die wellicht twijfels hadden over de veiligheid van bezoek aan een sekswerker:

'Iets van geruistelling over hoe sekswerk wordt gezien en waarom het wél veilig kan en dat het dan ook veilig is, dat zou fijn zijn en dat mis ik nu. Ik heb nu zelf verzonnen hoe ik veilig aan sekswerk kan doen.'

In de aanloop naar de heropening van de seksbranche vond overleg plaats tussen een aantal sekswerkers, exploitanten en vertegenwoordigers van onder meer SekswerkExpertise, het Samenwerkend Overleg

Raamexploitanten (SOR) en de Vereniging Exploitanten Relaxbedrijven (VER). Zij hebben een protocol voor sekswerkers ontwikkeld, met richtlijnen om de verspreiding van het coronavirus door sekswerkers tegen te gaan. Dit protocol is niet via de overheid, maar wel onder sekswerkers verspreid.

Daarnaast namen sekswerkers individueel verschillende maatregelen om besmetting met COVID-19 van henzelf en klanten tegen te gaan. Sekswerkers zeiden afspraken af als zij zelf verkouden waren of andere klachten hadden. En de meeste sekswerkers vroegen klanten voorafgaand aan een afspraak naar klachten: 'Ik doe het een beetje luchtig. Dan zeg ik: "als je klachten zou hebben dan zou je het wel eerlijk tegen me zeggen hè".' Dergelijke open communicatie met betrekking tot een mogelijk risico op COVID-19 pasten verschillende sekswerkers ook al toe om de kans op een soa te verkleinen.

Sommige sekswerkers namen daarnaast aanvullende maatregelen, zoals: enkel afspreken met vaste klanten met wie een vertrouwensband is, afspraken van een aantal uur maken in plaats van meerdere korte afspraken, een mondkapje dragen (met name bij oudere of kwetsbare klanten), desinfecterende gel gebruiken, verplicht douchen voor en na de afspraak, temperatuur meten en niet zoenen.

Klanten na de heropening

Sekswerkers gaven aan dat de heropening er enerzijds voor zorgde dat veel klanten contact zochten om een afspraak te maken. Anderzijds vonden sommige klanten het spannend om weer af te spreken en hadden zij veel vragen over veiligheid en maatregelen.

Alle geïnterviewde sekswerkers maakten als eerste afspraken met vaste klanten. Een aantal weken na de heropening van 1 juli 2020 gaven drie sekswerkers aan dat zij minder klanten hadden dan voor de lockdown. Voor twee van de drie sekswerkers was dat een bewuste keuze om meer rust te hebben en minder risico te lopen op een coronabesmetting, via contact met klanten. De derde sekswerker wilde meer klanten ontvangen, maar merkte dat oudere en kwetsbare klanten, voor wie besmetting met het coronavirus met name risicovol is, nog geen afspraken maakten. Deze drie sekswerkers hadden om verschillende redenen dus minder inkomsten dan voor de lockdown.

Drie sekswerkers gaven aan dat zij een aantal weken na de heropening qua inkomsten weer op hetzelfde niveau zaten als voor de lockdown. Zij werden voor voldoende afspraken benaderd en één sekswerker gaf aan dat er zelfs meer klanten leken te zijn:

'Ik merk ook wel dat ik best veel wordt gebeld. Ik heb ook wel het idee dat het voor mannen moeilijker te krijgen is omdat discotheken gesloten zijn, omdat ook uitgaan dood is. En ik hoor het ook wel van collega's dat ze het druk hebben.'

De ervaringen van de geïnterviewde sekswerkers na de heropening varieerden dus. Waar de een worstelde met het vinden van voldoende klanten, had de ander genoeg mogelijkheden en hielden sommigen zelfs werk af.

Sekswerkers noemden een aantal veranderingen in het contact met klanten ten opzichte van de periode van voor de lockdown. De sekswerker die tijdens de lockdown voor het eerst online werkte als BDSM-meesteres wilde dit na de lockdown deels proberen door te zetten. Een sekswerker met een aantal klanten in België gaf aan dat de verschillende maatregelen ten aanzien van sekswerk in verschillende landen ervoor hebben gezorgd dat sekswerkers en klanten meer de grens oversteken. Deze sekswerker ging in de week voor de heropening geregeld naar België om met Belgische klanten af te spreken, omdat de seksbranche daar reeds was vrijgegeven. Ten slotte noemde een sekswerker dat sommige klanten zich eenzaam voelden als gevolg van de beperkende maatregelen. Deze sekswerker werd ook meer benaderd door vaste klanten die vroegen om samen uitstapjes te maken:

'Gisteren was er ook een klant die vroeg of ik ook aan dagbesteding deed. Hij is een vaste klant. Nu is hij gepensioneerd en vrijgezel, met weinig vrienden. Hij vond het wel leuk om naar het museum te gaan en een hapje te eten. We hebben daarnaast ook wel seks eens in de 5 of 6 weken zoals we normaal deden.'

Financiële situatie en welzijn na heropening

Alle zeven sekswerkers gaven aan dat hun inkomen uit sekswerk een aantal weken na de heropening van 1 juli 2020 weer redelijk tot goed

was. Sommigen van hen moesten echter nog leningen afbetalen die tijdens de lockdown in het voorjaar waren afgesloten en spaargeld aanvullen dat in deze periode was opgegaan. Deze sekswerkers maakten zich in het bijzonder zorgen over een nieuwe lockdown en vroegen zich af of zij in dat geval hun vaste lasten nog wel zouden kunnen betalen. Een aantal sekswerkers regelde bewust ook inkomsten anders dan uit sekswork en hoopte zo minder kwetsbaar te zijn in de toekomst.

Bij het merendeel van de sekswerkers was het welzijn een aantal weken na de heropening op 1 juli 2020 weer terug op het oude niveau. Een van hen vertelde:

'Ik was best down in de laatste maand van de lockdown, had nergens echt zin meer in. Ik zag het nut niet meer in van dingen. En nu voelde ik me weer nuttig. Ik had weer effect op mensen, kon weer iemand een fijne tijd bezorgen. Dat gaf weer voldoening.'

Drie sekswerkers gaven echter aan dat zij zich in de weken na de heropening nog steeds minder goed voelden dan in de periode voor de lockdown. Dit weten zij met name aan zorgen over leningen en spaargeld en aan angst voor een nieuwe lockdown waarin zij niet langer over financiële buffers zouden beschikken omdat deze in de eerste lockdown al zijn aangesproken. Deze nieuwe lockdown is ook daadwerkelijk gekomen.

Conclusie

Sekswerkers hebben de lockdown als een stressvolle periode ervaren. Verschillende sekswerkers gaven aan dat zij het gevoel hadden dat sekswerkers werden achtergesteld. Het was moeilijk om noodsteun toegekend te krijgen en toen de regels begin mei 2020 weer versoepeld werden, mochten alle contactberoepen aan het werk, behalve de sekswerkers. Sekswerkers waren verheugd toen zij per 1 juli 2020 hun werk weer mochten hervatten. Wel maakten zij zich zorgen over een mogelijke tweede lockdown. Sekswerkers beschikten veelal niet meer over spaargeld, nadat zij dit in de eerste lockdown hadden moeten aanspreken, en kampten tegelijkertijd met verplichtingen om de in de eerste lockdown afgesloten leningen terug te betalen.

Op 15 december 2020 ging Nederland een tweede lockdown in om het zich snel verspreidende coronavirus een halt toe te roepen.¹⁷ Sekswerkers mochten uiteindelijk tot 19 mei 2021 hun werkzaamheden niet uitoefenen. Uit interviews met sekswerkers in deze periode, gevoerd na de afronding van het hier beschreven onderzoek, komt naar voren dat financiële steun voor sekswerkers in deze tweede lockdown niet verbeterd was, meer sekswerkers in financiële nood verkeerden omdat zij niet langer over spaargeld maar wel over eerder afgesloten leningen beschikten, en niet-doorwerken voor veel sekswerkers geen optie meer was. Ook tijdens de tweede lockdown bracht doorwerken, door het verbod op sekswerk, echter extra risico's op uitbuiting en geweld met zich mee.

Sekswerkers pleiten ervoor dat sekswerk gewoon als werk wordt benaderd. De slecht toegankelijke noodsteun voor sekswerkers tijdens de coronacrisis en het feit dat zij later dan alle andere contactberoepen weer aan het werk mochten, hebben laten zien dat sekswerk nog niet als ieder ander contactberoep wordt benaderd. Nu dit blootligt, de nadelige gevolgen duidelijk zijn en de urgentie helder is, dient de kans zich aan om daar verandering in te brengen.

Literatuur

De Wildt e.a. 2020

R. de Wildt, S. Andeweg & F. Sondeijker, *De impact van de coronacrisis op sekswerk. Een onderzoek onder sekswerkers en exploitanten in Hart van Brabant*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2020.

¹⁷ 'Lockdown om contacten tot een minimum te beperken', www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/12/14/lockdown-om-contacten-tot-een-minimum-te-beperken.